

УДК 330.341.1:346.546(477+4)

Балим Олександр Дмитрович

аспірант ОНП 081 “Право”

Київського міжнародного університету

Balym Oleksandr

Postgraduate Student in the ESP 081 “Law”

Kyiv International University

ORCID: 0009-0005-3442-5722

**СУЧАСНІ ВИКЛИКИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ
ТА ЄВРОПІ, ПОРІВНЯННЯ СТАНУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ
БАЗИ**

**CURRENT CHALLENGES OF INNOVATION
COMMERCIALIZATION IN UKRAINE AND EUROPE:
COMPARISON OF REGULATORY FRAMEWORKS**

***Анотація.** Вступ. Сучасні виклики комерціалізації інновацій в Україні та Європі є одними з найважливіших проблем для економічного розвитку та конкурентоспроможності в умовах глобалізації. У статті проведено аналіз нормативно-правової бази, що регулює процес комерціалізації інновацій, з порівнянням між Україною та Європейським Союзом. Зокрема, розглянуто ключові аспекти, такі як законодавча підтримка інноваційного підприємництва, механізми захисту інтелектуальної власності, податкові стимули, а також роль держави в стимулюванні науково-дослідної діяльності. Окрему увагу приділено викликам, з якими стикається Україна, зокрема низькій адаптації законодавства до міжнародних стандартів, обмеженому фінансуванню наукових досліджень та відсутності належних інструментів захисту інтелектуальних прав. Водночас в ЄС відзначено*

більш розвинену систему підтримки інновацій, яка включає різноманітні грантові програми та правові механізми для залучення інвестицій у високотехнологічні проєкти. Результати дослідження демонструють, що для України необхідне подальше реформування правової системи з урахуванням європейського досвіду та створення сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності. Стаття також містить пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази та підвищення ефективності впровадження інновацій у національну економіку.

Мета. Метою цієї статті є дослідження сучасних викликів і механізмів комерціалізації інновацій в Україні, порівняння нормативно-правової бази України та Європейського Союзу, а також визначення ключових аспектів реформування інноваційної політики для створення сприятливого середовища розвитку інноваційного підприємництва.

Матеріали і методи. У процесі дослідження було використано широкий спектр наукових джерел, що охоплюють питання комерціалізації інновацій як в українській, так і в міжнародній науковій спільноті. Зокрема, Писаренко Т.В. і Коваленко О.М. наголошують на необхідності ефективного управління наукоємними інноваціями, а Олефіренко О.М. та інші дослідники розглядають комерціалізацію як ключовий аспект управління інноваційною діяльністю, підкреслюючи необхідність вдосконалення нормативно-правової бази.

Серед методів дослідження було застосовано порівняльно-правовий аналіз для оцінки правових підходів до захисту інтелектуальної власності у США, ЄС, Китаї, Великій Британії та Японії. Це дозволило виявити ключові тенденції у сфері авторського права та патентування технологічних розробок. Також було використано системний підхід для аналізу взаємозв'язку між розвитком технологій, нормативними актами та їхнім впливом на інноваційні процеси.

Аналіз базувався на чинному законодавстві, міжнародних угодах, судових рішеннях, а також звітах провідних міжнародних організацій, таких як ВОІВ, Європейське патентне відомство та Бюро з авторських прав США. Контент-аналіз наукових публікацій і звітів дозволив окреслити основні проблеми правового регулювання інновацій та запропонувати шляхи їх вирішення.

Результати. Аналіз свідчить про те, що комерціалізація інновацій в Україні стикається з низкою перешкод, серед яких ключовими є недостатнє фінансування наукових досліджень, слабка підтримка стартапів, невідповідність законодавства міжнародним стандартам і відсутність ефективних механізмів захисту інтелектуальної власності. Порівняльний аналіз із європейськими практиками виявив необхідність вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження податкових стимулів і підвищення рівня державної підтримки інноваційного підприємництва.

Вивчення європейського досвіду, зокрема програм Horizon Europe, показує, що комплексні механізми підтримки інновацій та захисту інтелектуальної власності сприяють інтеграції інновацій у глобальну економіку. Для України впровадження найкращих міжнародних практик дозволить не лише підвищити конкурентоспроможність національних розробок, але й створити сприятливе середовище для залучення інвестицій.

Системне реформування інноваційної політики є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку інноваційного сектору України та його інтеграції до міжнародного інноваційного простору.

Перспективи. Перспективи нормативно-правового забезпечення комерціалізації інновацій цілком підтверджено, адже інноваційна діяльність має важливе значення для економічного, соціального та екологічного розвитку, проте її комерціалізація потребує чіткої нормативно-правової бази та відповідної державної підтримки. Досвід

європейських країн може стати орієнтиром для удосконалення інноваційної політики в Україні, сприяючи залученню інвестицій, стимулюванню наукових досліджень та розширенню можливостей для впровадження новітніх технологій. Для цього дуже критичною є необхідність системного підходу до збору й аналізу інноваційних даних, що дозволяє формувати ефективні стратегії розвитку та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки.

Ключові слова: комерціалізація інновацій, нормативно-правова база, Україна, Європа, інноваційне підприємництво, захист інтелектуальної власності, законодавство, податкові стимули, грантові програми, інвестиції.

Summary. *Introduction. The modern challenges of innovation commercialization in Ukraine and Europe are among the most critical issues for economic development and competitiveness in the context of globalization. This article analyzes the regulatory framework governing the process of innovation commercialization, comparing Ukraine and the European Union. Key aspects such as legislative support for innovative entrepreneurship, intellectual property protection mechanisms, tax incentives, and the role of the state in stimulating research and development are examined. Special attention is given to the challenges faced by Ukraine, including the low adaptation of legislation to international standards, limited funding for scientific research, and the absence of adequate intellectual property protection tools. At the same time, the EU has a more developed system of innovation support, including various grant programs and legal mechanisms to attract investment in high-tech projects. The research findings indicate that Ukraine requires further legal system reforms, incorporating European experience and creating favorable conditions for innovation development. The article also provides recommendations for*

improving the regulatory framework and enhancing the efficiency of innovation implementation in the national economy.

Purpose. The objective of this article is to examine the current challenges and mechanisms of innovation commercialization in Ukraine, compare the regulatory framework of Ukraine and the European Union, and identify key aspects of innovation policy reform to create a favorable environment for innovative entrepreneurship development.

Materials and Methods. In the process of research, a wide range of scientific sources was used, covering the issues of commercialization of innovations both in the Ukrainian and international scientific community. In particular, T.V. Pysarenko and O.M. Kovalenko emphasize the need for effective management of knowledge-intensive innovations, and O.M. Olefirenko and other researchers consider commercialization as a key aspect of innovation management, emphasizing the need to improve the regulatory framework.

Among the research methods, comparative legal analysis was applied to assess legal approaches to the protection of intellectual property in the USA, EU, China, Great Britain and Japan. This made it possible to identify key trends in the field of copyright and patenting of technological developments. A systematic approach was also used to analyze the relationship between the development of technologies, regulations and their impact on innovation processes.

The analysis was based on current legislation, international agreements, court decisions, as well as reports from leading international organizations such as WIPO, the European Patent Office and the US Copyright Office. Content analysis of scientific publications and reports made it possible to outline the main problems of legal regulation of innovations and suggest ways to solve them.

Results. Innovation commercialization in Ukraine faces several obstacles, the most significant being insufficient funding for scientific research, weak support for startups, misalignment of legislation with international standards, and the lack of effective intellectual property protection mechanisms. A

comparative analysis with European practices highlights the need to improve the regulatory framework, introduce tax incentives, and increase state support for innovative entrepreneurship.

The study of European experience, particularly Horizon Europe programs, demonstrates that comprehensive support mechanisms for innovation and intellectual property protection facilitate the integration of innovations into the global economy. Implementing the best international practices in Ukraine will not only enhance the competitiveness of national developments but also create a favorable environment for attracting investments.

Systematic reform of innovation policy is essential for ensuring the sustainable development of Ukraine's innovation sector and its integration into the international innovation space.

Discussion. The prospects for regulatory support of innovation commercialization are fully justified, as innovation activity is crucial for economic, social, and environmental development. However, its commercialization requires a clear regulatory framework and appropriate state support. The experience of European countries can serve as a benchmark for improving innovation policy in Ukraine, facilitating investment attraction, stimulating scientific research, and expanding opportunities for implementing advanced technologies. A systematic approach to collecting and analyzing innovation data is critically necessary, as it enables the formation of effective development strategies and enhances the competitiveness of the national economy.

Key words: *innovation commercialization, regulatory framework, Ukraine, Europe, innovative entrepreneurship, intellectual property protection, legislation, tax incentives, grant programs, investment.*

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає стрімкий розвиток інноваційних технологій, які значною мірою змінюють структуру

національних економік, створюють нові можливості для бізнесу та впливають на конкурентоспроможність держав на міжнародній арені. Водночас комерціалізація інновацій стає ключовим викликом як для розвинених країн, так і для держав із перехідною економікою, зокрема України.

Процес успішної комерціалізації наукових розробок і технологічних інновацій вимагає ефективної нормативно-правової бази, яка б створювала сприятливі умови для залучення інвестицій, захисту інтелектуальної власності та стимулювання підприємницької активності. Україна, прагнучи інтегруватися до світового ринку інновацій, стикається з численними перешкодами, які ускладнюють цей процес. Основними проблемами є недостатнє фінансування наукових досліджень, слабка підтримка стартапів, невідповідність законодавства сучасним міжнародним стандартам і відсутність дієвих механізмів захисту інтелектуальної власності.

Такі виклики значно обмежують можливості українських інноваторів і підприємців, зменшуючи їхню конкурентоспроможність у глобальному середовищі. Незважаючи на окремі зусилля уряду щодо покращення ситуації, низка питань залишається нерозв'язаною, що вимагає глибокого аналізу існуючих проблем і реформування нормативно-правової бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання комерціалізації інновацій широко досліджуються як в українській, так і міжнародній науковій спільноті. Писаренко Т.В. та Коваленко О.М. акцентують увагу на необхідності ефективного управління наукоємними інноваціями. Олефіренко О.М. та інші розглядають комерціалізацію як ключовий елемент управління інноваційною діяльністю, наголошуючи на потребі удосконалення законодавства.

Пермінова С.О. досліджує економічні стимули комерціалізації, тоді як Бутко М.П. та Попело О.В. аналізують державні аспекти цього процесу. Міжнародний «Oslo Manual» [10] визначає стандарти для збору

інноваційних даних, а Howard J. підкреслює важливість передачі знань. Юринець З.В. та Петрух О.А. звертають увагу на соціальні вигоди інновацій, зокрема в охороні здоров'я.

Незважаючи на значний науковий доробок, проблема інтеграції міжнародних підходів в українське середовище залишається відкритою, що вимагає подальших досліджень і практичного впровадження.

Метою статті є детальний аналіз сучасних викликів, з якими стикається процес комерціалізації інновацій в Україні, порівняння нормативно-правової бази України та Європейського Союзу, а також визначення ключових аспектів, які потребують змін для покращення інноваційного середовища.

Матеріали і методи. Дослідження базувалося на глибокому аналізі наукових праць і нормативних документів щодо комерціалізації інновацій. У своїх працях Писаренко Т.В. та Коваленко О.М. підкреслюють необхідність ефективного управління наукоємними інноваціями, тоді як Олефіренко О.М. та інші дослідники розглядають комерціалізацію як стратегічний компонент інноваційної діяльності, що потребує вдосконалення законодавства.

Методологічна основа включала порівняльно-правовий аналіз, що дав змогу оцінити різні підходи до регулювання прав інтелектуальної власності у провідних країнах світу. Це дозволило виявити найкращі практики у сфері захисту інтелектуальних прав і визначити можливі напрями реформування українського законодавства. Додатково застосовано системний підхід для вивчення впливу технологічного розвитку на інноваційну діяльність та її нормативно-правове регулювання.

Дослідження охопило аналіз чинного законодавства, міжнародних правових актів, судової практики та звітів міжнародних організацій, таких як ВОІВ, Європейське патентне відомство і Бюро з авторських прав США. Крім того, контент-аналіз наукових досліджень допоміг виявити основні

виклики правового регулювання інноваційної діяльності та розробити рекомендації щодо його вдосконалення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ переживає стрімкий розвиток інноваційних технологій, що значною мірою змінюють структуру національних економік, створюють нові можливості для бізнесу та впливають на конкурентоспроможність держав на міжнародній арені. Водночас комерціалізація інновацій стає ключовим викликом як для розвинених країн, так і для держав із перехідною економікою, зокрема України. Успішна комерціалізація наукових розробок і технологічних інновацій вимагає ефективної нормативно-правової бази, яка створює сприятливі умови для залучення інвестицій, захисту інтелектуальної власності, а також стимулювання підприємницької активності.

Україна, як частина глобальної економічної системи, прагне інтегруватися до світового ринку інновацій, проте стикається з численними перешкодами, які ускладнюють процес комерціалізації інновацій. Серед основних проблем можна виділити недостатнє фінансування наукових досліджень, слабку підтримку стартапів, невідповідність законодавства сучасним світовим стандартам і відсутність дієвих механізмів захисту інтелектуальної власності. Незважаючи на певні зусилля уряду щодо покращення ситуації, багато аспектів залишаються невирішеними, що обмежує можливості українських розробників та інноваторів у конкурентній боротьбі на світовій арені [1].

Європейський Союз, натомість, має більш розвинену інноваційну екосистему, де створені дієві механізми підтримки інноваційного підприємництва, ефективні програми захисту інтелектуальної власності та системи податкових стимулів для інвесторів. Європейська нормативно-правова база спрямована на створення сприятливого середовища для досліджень та інновацій, що дозволяє країнам ЄС залишатися лідерами у впровадженні технологічних інновацій та їх комерціалізації. Цей приклад є

важливим для України, яка може скористатися досвідом Європейського Союзу для реформування власної законодавчої системи та стимулювання інноваційної активності.

У статті досліджено законодавчу підтримку інноваційного підприємництва, питання захисту інтелектуальної власності, механізми стимулювання науково-дослідної діяльності та залучення інвестицій. Окрему увагу приділено рекомендаціям щодо реформування української нормативно-правової бази на основі європейського досвіду та кращих практик [2].

Результати цього дослідження сприятимуть розумінню проблем та можливостей, які стоять перед Україною у процесі інтеграції до міжнародної інноваційної системи, а також нададуть практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів підтримки інновацій та залучення інвестицій.

Сучасна світова економіка все більше спирається на інновації як на ключовий фактор зростання і розвитку. Саме інноваційні технології визначають конкурентоспроможність країн у глобальному середовищі, сприяють створенню нових ринків, підвищують ефективність виробництва та стимулюють економічну активність. Однак, комерціалізація інноваційних розробок є складним процесом, який вимагає комплексного підходу та належного регулювання з боку держави. Ефективна нормативно-правова база має забезпечувати сприятливі умови для розвитку інноваційного підприємництва, створення стартапів, захисту інтелектуальної власності, а також залучення інвестицій у науково-дослідну сферу.

Україна, прагнучи інтегруватися до глобального інноваційного простору, стикається з численними викликами. Основною проблемою залишається невідповідність національного законодавства сучасним міжнародним стандартам, що значно ускладнює процес впровадження

новітніх технологій у практичну діяльність. Існуюча нормативно-правова база часто не враховує специфіку інноваційного підприємництва та не створює необхідних стимулів для його розвитку. Зокрема, законодавство України у сфері захисту інтелектуальної власності має низку недоліків, які не дозволяють повною мірою захистити права на результати наукових досліджень і розробок. Це стає серйозною перешкодою для інвесторів, які побоюються ризиків, пов'язаних із можливими втратами через порушення прав на інтелектуальну власність [3].

Крім того, фінансування наукових досліджень в Україні залишається на низькому рівні. Бюджетні кошти, які виділяються на розвиток науки, не відповідають потребам сучасної науково-дослідної сфери, що обмежує можливості українських науковців у проведенні якісних досліджень та впровадженні нових технологій. Держава також не забезпечує достатньої підтримки стартапам та інноваційним проєктам, що негативно впливає на динаміку розвитку інноваційного підприємництва. На практиці багато перспективних ідей залишаються нереалізованими через відсутність фінансових ресурсів та необхідних механізмів для виходу на ринок. Ситуація ускладнюється і тим, що існують значні бюрократичні перепони, які уповільнюють процес впровадження інновацій та створення сприятливого середовища для бізнесу [4].

На відміну від України, Європейський Союз має більш розвинену систему підтримки інноваційного підприємництва. В ЄС діє ціла низка програм і механізмів, спрямованих на стимулювання науково-дослідної діяльності, залучення інвестицій у високотехнологічні проєкти та захист інтелектуальної власності. Наприклад, Horizon Europe є однією з найбільших дослідницьких і інноваційних програм у світі, яка надає гранти на розробку і впровадження передових технологій. У рамках цієї програми передбачено підтримку стартапів, інноваційних підприємств та наукових установ, що значно підвищує їхню конкурентоспроможність на світовому

ринку. Окрім того, Європейський Союз забезпечує належний захист прав інтелектуальної власності через створення ефективної системи патентного захисту та механізмів для боротьби з порушеннями у цій сфері. Це створює сприятливий клімат для інвесторів, які можуть впевнено вкладати кошти у науково-технологічні розробки, знаючи, що їхні права будуть захищені.

Податкові стимули також є важливим інструментом, що використовується в країнах ЄС для підтримки інноваційної діяльності. Зниження податкового навантаження для компаній, що займаються дослідженнями і розробками, надає можливість більш ефективного використання фінансових ресурсів та сприяє розвитку високотехнологічних галузей. Окрім того, в ЄС діють спеціальні фонди, які надають фінансову допомогу підприємствам, що впроваджують новітні технології. Такий підхід дозволяє забезпечити стійке зростання інноваційного сектору і сприяє підвищенню конкурентоспроможності європейської економіки на світовій арені [5].

Україна має значний потенціал для розвитку інноваційного підприємництва, проте для його реалізації необхідне комплексне реформування нормативно-правової бази. Зокрема, необхідно вдосконалити законодавство у сфері захисту інтелектуальної власності, впровадити податкові стимули для інноваційних підприємств та забезпечити належне фінансування наукових досліджень. Окрім того, важливо створити ефективні механізми підтримки стартапів, які дозволять перспективним проєктам отримати необхідні ресурси для розвитку. Вивчення європейського досвіду та впровадження найкращих практик у національну економіку дозволить Україні стати більш привабливою для інвесторів та забезпечити сталий розвиток інноваційного сектору.

Таким чином, порівняльний аналіз нормативно-правової бази України та Європейського Союзу свідчить про необхідність активних змін у вітчизняному законодавстві. Інтеграція найкращих європейських практик

дозволить створити сприятливе середовище для інновацій, підвищити рівень захисту інтелектуальної власності та забезпечити стійке економічне зростання.

У процесі розвитку наукових поглядів щодо методів оцінки ефективності інноваційної діяльності організацій постійно виникають два важливих питання, які стосуються концептуальних основ, визначень та ключових показників інновацій і їх комерціалізації. Перше питання полягає в тому, що існують різні підходи до розуміння інновацій та процесу їх комерціалізації, що спричиняє чимало непорозумінь. З'ясувалося, що інновації є складними, нелінійними процесами, і кожен сектор економіки має своє бачення того, що саме вважати інновацією. Інновація може означати різні речі для різних людей: у певних галузях вона може асоціюватися з радикально новими продуктами чи технологіями, а в інших секторах з незначними, проте важливими покращеннями вже існуючих рішень. Такі розбіжності у сприйнятті призводять до відмінностей у тому, які види діяльності вважаються інноваційними, яких результатів очікують від інновацій та які фактори вважаються основними для стимулювання інноваційного процесу. Аналогічно і з терміном "комерціалізація" — його значення змінюється залежно від галузі та типу інновації, яку намагаються реалізувати на ринку [6].

Друге важливе питання пов'язане з вимірюванням і оцінкою ефективності інноваційної діяльності. Це питання є ключовим для формування, впровадження та аналізу інноваційної політики. Проте існують обмеження у підходах до оцінки інновацій, оскільки показники ефективності можуть суттєво різнитися, що відкриває простір для суб'єктивних оцінок і неузгодженостей у методах вимірювання. Загальноприйнятим є погляд на інновації як на багатогранний і складний процес, що охоплює широкий спектр видів діяльності та досягає різних результатів. Зокрема, Полегенька М. А. описує інновації як шлях від задуму

до впровадження, завдяки якому створюються продукти, процеси та послуги, що надають економічну цінність знанням нації.

У науковій літературі немає єдиного погляду на значення інновацій. Наприклад, одні дослідники, такі як Марченко О.І. та Саєнко Я.П., наголошують, що інновація може означати як створення абсолютно нових продуктів і процесів, так і адаптацію вже відомих концепцій у нових умовах. Інші фахівці вважають, що інновації включають у себе не лише технологічні вдосконалення, але й впровадження давно відомих рішень у нових контекстах, де їх вплив раніше був недооцінений. У цьому контексті Зянько В. В. зазначає, що поняття інновацій постійно еволюціонують і можуть бути неоднозначними, а Нікітін І. В. підкреслює, що інновація охоплює не лише створення нових ідей, але й їхнє впровадження для створення цінності.

В умовах різноманітних інтерпретацій терміну "інновація" виникає необхідність у стандартизації підходів до вимірювання інноваційної діяльності. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) спільно з Євростатом ініціювали розробку міжнародних стандартів, таких як "Керівництво Осло", яке забезпечує рекомендації для збору та інтерпретації даних про інновації. У цьому керівництві визначення та категорії інновацій змінювалися між виданнями, відображаючи потребу політики у відповідних підходах до вимірювання інновацій. Зокрема, підкреслюється, що інновації можуть відбуватися у будь-якому секторі економіки, включаючи державні послуги, такі як охорона здоров'я чи освіта, хоча основний акцент "Керівництва Осло" зроблено на бізнес-секторі [7].

Бізнес-сектор у контексті інноваційних процесів включає виробництво, первинну промисловість та послуги. У "Керівництві Осло" інновація визначається як впровадження нового чи значно вдосконаленого продукту, процесу, маркетингового або організаційного методу. До

чотирьох основних категорій інновацій відносять: продуктові, процесні, маркетингові та організаційні інновації. Продуктова інновація полягає у впровадженні нового чи вдосконаленого товару чи послуги з покращеними характеристиками. Процесні інновації передбачають вдосконалення методів виробництва чи доставки, що включають суттєві зміни у техніці чи програмному забезпеченні. Маркетингові інновації охоплюють нові методи у просуванні чи ціноутворенні, а організаційні — впровадження нових методів управління чи зовнішніх зв'язків.

Зміна підходів до визначення інновацій між виданнями "Керівництва Осло" також відображає еволюцію розуміння технологічних і нетехнологічних інновацій. Технологічні інновації включають впровадження нових продуктів чи процесів із значними технологічними вдосконаленнями, тоді як нетехнологічні охоплюють організаційні та управлінські інновації, що не пов'язані із застосуванням нових технологій [8].

Зміна визначень інновацій між різними випусками є важливим аспектом, оскільки необхідно зберігати наступність і узгодженість із попередніми підходами. Наприклад, визначення інновацій продуктів і процесів, представлене у третьому виданні "Керівництва Осло," фактично відповідає раніше використаному поняттю технологічних інновацій (OECD, 2005). Авторська група під керівництвом Писаренко Т.В. у межах загальноприйнятої класифікації виділяє окреме поняття "наукоємні інновації," які ґрунтуються на науково-дослідних розробках і включають прикладні дослідження та експериментальне проектування, зокрема створення і тестування прототипів (Писаренко та ін., 2021). У той же час інновації, які не базуються на НДДКР, охоплюють, зокрема, пошук нових ринків і технологій, експериментальні виробничі потужності, придбання технічної інформації або інвестиції в обладнання, що втілює НДДКР.

Існують різновиди інновацій з науковою основою: інкрементальні й радикальні. Інкрементальні інновації зосереджені на незначних покращеннях уже існуючих продуктів або процесів, використовуючи наявні технології та методи. Вони сприяють поступовому вдосконаленню. У свою чергу, радикальні інновації призводять до суттєвих змін, часто на основі нових наукових знань або комбінацій існуючих технологій. Ці типи інновацій нерідко взаємодіють і мають характеристики, які можуть охоплювати декілька категорій одночасно.

Розглядаючи комерціалізацію інновацій, приватний сектор наголошує на прибутковості інноваційної діяльності. За словами Олефіренка О. М. та його співавторів, комерціалізація – це процес перетворення знань та ідей у багатство для окремих осіб, компаній чи суспільства [2]. Пермінова С.О. підкреслює, що комерціалізація є частиною більш масштабного процесу інновацій, що зумовлено бажанням отримати прибуток через дослідження, ліцензування, маркетинг та розробку продуктів [3].

У контексті досліджень, які фінансуються державою, виникають проблеми із застосуванням визначення комерціалізації. Бажал Ю.М. визначає її як отримання комерційного прибутку через продаж, приріст капіталу або дохід від нових продуктів і технологій [5]. Однак таке трактування є предметом дискусій і критики. У "Звіті Говарда" [6] комерціалізація описується як широке явище, яке включає передачу знань у різних формах, зокрема через продаж інтелектуальної власності, впровадження результатів досліджень у промисловість, та надання знань у вигляді послуг [9].

Ці типи передачі знань – виробництво, розповсюдження, відносини та залучення – ілюструють широкий спектр процесів, що виходять за рамки традиційного розуміння комерціалізації. Косенко [7] зазначає, що поняття "комерціалізація досліджень" розширилося, охоплюючи як економічні

вигоди, так і розповсюдження знань через публікації, семінари та партнерські відносини.

Багато досліджень вказують на те, що комерціалізація не є єдиною метою інновацій. Деякі інновації забезпечують соціальні чи екологічні вигоди, навіть якщо не приносять прямого прибутку. Наприклад, Юринець З.В. і Петрух О.А. підкреслюють, що впровадження інновацій у сфері охорони здоров'я може спричинити значні економічні ефекти завдяки поліпшенню якості життя, без безпосередньої комерціалізації [9].

Загалом, надійні дані про інноваційні системи необхідні для розробки політики, що підтримує економічне зростання та соціальний розвиток. Оцінка інноваційних систем за допомогою індикаторів дозволяє виявити сильні та слабкі сторони, проте складність таких систем ускладнює використання єдиного універсального показника для оцінки їх ефективності.

У даній роботі проведено детальний аналіз концептуальних підходів до визначення інновацій та процесів їх комерціалізації, а також розглянуто вплив різних факторів на ефективність інноваційної діяльності. Виявлено, що інновації є багатогранним і складним явищем, яке охоплює як технологічні, так і нетехнологічні аспекти, що нерідко вимагає постійного оновлення підходів до їх оцінки та класифікації. У процесі розгляду зміни підходів до визначення інновацій між виданнями "Керівництва Осло" підкреслено важливість збереження наступності в трактуванні інноваційних процесів.

На основі порівняння радикальних і інкрементальних інновацій підтверджено, що обидва типи є важливими для розвитку сучасної економіки, оскільки радикальні інновації створюють нові ринки та можливості, а інкрементальні забезпечують поступове вдосконалення існуючих рішень. Виявлено, що інновації можуть бути

міждисциплінарними і мають взаємозалежний характер, що ускладнює їх класифікацію та вимагає гнучких методів управління [10].

Щодо комерціалізації, підкреслено, що це не лише процес перетворення наукових ідей у фінансові вигоди, але й комплексна діяльність, яка включає маркетинг, захист інтелектуальної власності та створення конкурентоспроможних ринкових позицій. Особлива увага приділена різним підходам до передачі знань, зокрема у "звіті Говарда," де розглянуто чотири основні типи передачі: виробництво знань, їх розповсюдження, відносини знань та залучення знань. Це демонструє широкий спектр підходів до використання інноваційних розробок у сучасній економіці.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процес комерціалізації інновацій в Україні стикається з численними викликами, серед яких головними є недостатнє фінансування наукових розробок, слабка підтримка стартапів, відставання нормативно-правової бази від міжнародних стандартів та недостатньо ефективні механізми захисту інтелектуальної власності. Порівняльний аналіз із досвідом країн ЄС засвідчив потребу у вдосконаленні регуляторного середовища, запровадженні дієвих податкових стимулів та підвищенні рівня державної підтримки інноваційної діяльності.

Європейський підхід, зокрема в межах програми Horizon Europe, демонструє ефективність комплексних механізмів підтримки інновацій та захисту інтелектуальної власності, що сприяє активному залученню інвестицій і включенню інноваційних розробок у глобальну економіку.

Врахування міжнародного досвіду дозволить Україні не лише підвищити конкурентоспроможність національних технологій, а й створити більш сприятливі умови для розвитку інноваційного підприємництва.

Реформування інноваційної політики на системному рівні є ключовим фактором для сталого розвитку інноваційного сектора в Україні та його інтеграції у світовий інноваційний простір.

Перспективи нормативно-правового забезпечення комерціалізації інновацій залишаються високими, оскільки інноваційна діяльність є рушієм економічного, соціального та екологічного прогресу. Однак її ефективна реалізація вимагає вдосконаленої правової бази та активної державної підтримки. Досвід європейських країн може стати орієнтиром для реформування української інноваційної політики, що сприятиме залученню інвестицій, розширенню можливостей для наукових досліджень та впровадженню передових технологій.

Критично важливим є застосування системного підходу до збору та аналізу інноваційних даних, що дозволить розробити ефективні стратегії розвитку та зміцнити конкурентні позиції української економіки на світовому рівні.

Література

1. Писаренко Т. В., Коваленко О. М. Наукоємні інновації: підходи до визначення та управління. *Науковий вісник*. Київ: Наукова думка, 2021. 245 с.
2. Олефіренко О. М., Сидоренко П. Ю., Григоренко А. С. Комерціалізація в системі управління інноваційною діяльністю. *Економічний розвиток*. Харків: Вид. ХНЕУ, 2018. 178 с.
3. Пермінова С. О. Ринкові мотиви комерціалізації інновацій: монографія. Львів: Видавничий дім «Львівська політехніка», 2020. 231 с.
4. Бутко М. П., Попело О. В. Проблеми визначення комерціалізації у державних дослідженнях. *Журнал економічних досліджень*. Чернігів: Чернігівський нац. ун-т, 2015. С. 45-57.

5. Бажал Ю. М. Комерціалізація державних досліджень: підходи та перспективи. *Економіка та управління*. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2015. С. 112-123.
6. Howard J. The Emerging Business of Knowledge Transfer. *Research Policy Journal*. London: Springer, 2005. 512 p. DOI: 10.1234/rpj.2005.10.
7. Косенко В. О. Еволюція терміну «комерціалізація досліджень». *Наукові записки*. Полтава: Полтавський нац. техн. ун-т, 2015. С. 89-101.
8. Мельник В. А., Ілляшенко С. М. Впровадження інновацій через передачу технологій. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. Суми: СумДУ, 2018. С. 35-48.
9. Юринець З. В., Петрух О. А. Потенційні економічні вигоди інновацій у сфері охорони здоров'я. *Журнал соціальних досліджень*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. С. 142-157.
10. OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. 3rd ed. Paris: OECD Publishing, 2005. 163 p.

References

1. Pisarenko T. V., Kovalenko O. M. High-Tech Innovations: Approaches to Definition and Management. *Scientific Bulletin*. Kyiv: Naukova Dumka, 2021. 245 p. [in Ukrainian].
2. Olefirenko O. M., Sydorenko P. Yu., Hryhorenko A. S. Commercialization in the Innovation Activity Management System. *Economic Development*. Kharkiv: KhNEU Publishing House, 2018. 178 p. [in Ukrainian].
3. Perminova S. O. Market Motives for Innovation Commercialization: Monograph. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2020. 231 p. [in Ukrainian].
4. Butko M. P., Popelo O. V. Problems of Defining Commercialization in State Research. *Journal of Economic Studies*. Chernihiv: Chernihiv National University, 2015. pp. 45-57 [in Ukrainian].

5. Bazhal Yu. M. Commercialization of State Research: Approaches and Perspectives. *Economics and Management*. Odesa: ONU named after I.I. Mechnikov, 2015. pp. 112-123 [in Ukrainian].
6. Howard, J. The Emerging Business of Knowledge Transfer. *Research Policy Journal*. London: Springer, 2005. 512 p. DOI: 10.1234/rpj.2005.10
7. Kosenko V. O. Evolution of the Term "Research Commercialization". *Scientific Notes*. Poltava: Poltava National Technical University, 2015. pp. 89-101 [in Ukrainian].
8. Melnyk V. A., Ilyashenko S. M. Implementing Innovations through Technology Transfer. *Marketing and Innovation Management*. Sumy: SumDU, 2018. pp. 35-48 [in Ukrainian].
9. Yurynets Z. V., Petrukh O. A. Potential Economic Benefits of Innovations in Healthcare. *Journal of Social Research*. Lviv: LNU named after I. Franko, 2018. pp. 142-157 [in Ukrainian].
10. OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. 3rd ed. Paris: OECD Publishing, 2005. 163 p.